

ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Ένα επεισόδιο στο Σέλινο τον καιρό του Θερίσου

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΒΑΒΟΥΛΕΣ

Στα τέλη του προπερασμένου αιώνα και στις αρχές του περασμένου ο Ελευθέριος Βενιζέλος ήταν ένας σχετικά νέος δικηγόρος των Χανίων, ένας πολεμιστής στο Ακρωτήριο το 1897, εκκολαπτόμενος πολιτικός και σύμβουλος (υπουργός) του ύπατου αρμοστή της Κρήτης πρίγκιπα Γεωργίου.

Από την αρχή η συνεργασία τους δεν πήγαινε καλά εξαιτίας κυρίως της διαφορετικής απόψεως ως προς την εξέλιξη του κρητικού ζητήματος, αλλά και άλλων αιτιών, με κατάληξη ο Γεώργιος να απολύσει τον Βενιζέλο από το αξίωμα του συμβούλου τον Μάρτιο του 1901. Εκείνος όμως εξακολούθησε διά του Τύπου και άλλων μέσων να εναντιώνεται στην πολιτική του αρμοστή, με αποτέλεσμα ακόμη και να φυλακιστεί για λίγο στις φυλακές του Ιτζεδίν.

Τα πράγματα έφθασαν στο απροχώρητο και στις 10 Μαρτίου 1905 ο Βενιζέλος άφησε την πένα και το δικηγορικό του γραφείο και με συντρόφους τον Κ. Μάνο και τον Κ. Φούμη ανέβηκε στο Θέρισο για να συνεχίσει τον αγώνα του με άλλο τρόπο. Εφάρμοσε το δόγμα ότι ο πόλεμος είναι η συνέχεια της πολιτικής.

Για να ενημερώσουν τον πληθυσμό της υπαίθρου οι εν Θερίσω έστειλαν αποσπάσματα με την εντολή αυτή στα χωριά. Ένα τέτοιο απόσπασμα έστειλαν στις 23 Μαρτίου στο Σέλινο ο υπό τους Στ. Τρακάκη και Μάρκου Ξανάκη.

Το τι συνέβη εκεί μας το αναφέρουν οι δυο αυτοί επαναστάτες σε αναφορά τους προς τον διοικητή του αποσπάσματος χωροφυλακής Σελίνου. Είναι πλήρως κατατοπιστική η αναφορά τους αυτή:

«Κύριε διοικητή, αποσπάσματα εκ των εν Θερίσω συνθηροισμένων Σελινιωτών υπό τον υποφρούραρχον Θερίσου Στυλιανόν Τρακάκην και τον Σωματάρχην Μάρκον Ξανάκην ανεχώρησε την πρωίαν της 23 τρέχοντος εκ Θερίσου κατευθυνόμενοι εις Σέλινο, με την ρητήν εκ μέρους του Προεδρείου της Συνελεύσεως εντολήν όπως συστήση εις τους κατοίκους Σελίνου την τάξιν, ήτις θα πδύνατο να διαταραχθή ίσως εκ της ειδήσεως της εν Θερίσω ενόπλου συναθροίσεως.

Το απόσπασμα τούτο μετά παρέλευσιν 4 ή 5 ημερών, καθ' ας ήθελεν επιτελέσει την άνω εντολήν του, θα επανέκαμπεν εις Θέρισον, ουδεμίαν έχον πρόθεσιν να προσβάλη την χωροφυλακήν ή κακοποιήση ιδιώτην τινά.

Την εσπέραν της 23 διενυκτέρευσεν εις Βαμβακάδον Κανδάνου έχον εκείθεν αναπεπαιμένην και την Ελληνικήν

Επιστολικόν δελτάριον της πρώτης δεκαετίας του 20ου αιώνα (αρχείο των "Χ.Ν.")

σημαίαν. Τμήμα του σώματος τούτου, εκ 13 ανδρών αποτελούμενον, κατήλθεν εις Πλεμενιανά και εκάθισεν εις το εκεί μαγαζέιον του Γεωργίου Αρχοντάκη διά να λάβη καφέν.

Εκεί κατήλθον οι εν Κανδάνω χωροφυλακες, οίτινες χωρίς ουδεμίαν μετά των ανδρών μας ανταλλάξωσι λέξιν, χωρίς το παράπαν να πυροβοληθώσιν ή έστω και διά λόγων να προσβληθώσιν, εξ απίνης και ενώ οι άνδρες μας ήσαν αμέριμνοι, διά συμπτυσσοκροτήσεων ήνοιξαν πυρ εναντίον των, εις τρόπον ώστε τρεις μεν εξ αυτών εκπληγώθησαν και εννέα συνελήφθησαν, μη δυνάμενοι να αντιστώσι κατά πενταπλασίων τουλάχιστον ανδρών της χωροφυλακής, ευρεθέντες και εις μέρος ανοχύρωτον και εκτειθειμένοι εις τα ομαδόν πυρά των χωροφυλάκων εκ των δύο θυρών και τριών παραθύρων του μαγαζιού.

Χθες οι λοιποί άνδρες του σώματος μετέβησαν εις Πλεμενιανά με την πρόθεσιν όπως ενεργήσωσιν επιτόπιον αυτοψίαν επί του άνω συμβάντος, της οποίας το πόρισμα να μεταβιβάσωσιν εις το Προεδρείον της εν Θερίσω συνελεύσεως, εις τους προζένους των Μ. Δυνάμεων και εις την Ελληνικήν Κυβέρνησιν.

Εθεωρήσαμεν καθήκον μας να γνωρίσωμεν προς ημάς τα περιστατικά ταύτα, όπως αληθώς συνέβησαν και εκ της επιτοπίου αυτοψίας εξηκριβώθη, ίνα προλάβωμεν πάσαν τοιαύτην διαστροφήν, ην οι έχοντες συμφέρον θα επιχειρήσωσι.

Δεν δυνάμεθα να διαμαρτυρηθώμεν εντονώτατα κατά της χωροφυλακής Κανδάνου ήτις ανέλαβε να εκπληροί έργον δολοφόνου κατ' εκείνων, οίτινες επιδιώκουσι την ελευθερίαν της πατρίδος των και μάλιστα καθ' ην στιγμήν αι ευρωπαϊκά Δυνάμεις παρεμβάσαι, εξετάζουσι τα αιτήματα των εν Θερίσω συναθροισμένων.

Παρακαλούμεν δεχθήτε την διαβεβαίωσιν της υπολήψεως μεθ' ης διατελούμεν.

Ο σωματάρχης
Μ. ΞΕΝΑΚΗΣ
Ο υποφρούραρχος
Σ. ΤΡΑΚΑΚΗΣ».

Ας δούμε όμως και μια αναφορά του Στ. Τρακάκη προς τον τμητάρχη της Χωροφυλακής Καντάνου:

«Η διαγωγή ην επέδειξεν η χωροφυλακή Κανδάνου χθες επιτεθείσα δολοφονικώς και αναίτιως κατά 13 ανδρών του αποσπάσματος, όπερ προερχόμενον εκ Θερίσου διενυκτέρευσεν εις Βαμβακάδον... επλήρωσεν αγανακτίσεως και εκπλήξεως την ψυχήν μας διότι οι άνδρες μας γνωρίζοντες τας οδηγίας, ας έχει η χωροφυλακή εν σχέσει προς την στάσιν, ην θα τηρή προκειμένου περί ανδρών του εν Θερίσω κινήματος, καθώς και την πανταχού της Κρήτης διαγωγήν της χωροφυλακής απήλθον εκ Κανδάνου, χωρίς να έχωσι σκοπόν προσβλητικόν ούτε ιδέαν, ότι οι ίδιοι ήθελον προσβληθή και διά τούτο αμέριμνοι εισήλθον εις το καφενείον του Γ.

Αρχοντάκη, όπου εξαπίνης προσεβλήθησαν.

Λάβετε υπ' όψιν, τότι η παράδοσις αυτή δεν εγένετο ένεκεν ελλείψεως θάρρους προς εξακολούθησιν της αντιστάσεως μέχρις εσχάτων, αλλά διότι ηθέλησαν να αποφύγωσι περισσότεραν αδελφοκτονίαν, καθ' ας είχαν διαταγάς εκ μέρους του προεδρείου της Συνελεύσεως.

Ημείς γνωρίζοντες τας διαθέσεις, ας έχουν οι Ιταλοί στρατιωτικοί της χωροφυλακής, προκειμένου περί της εθνικής μας αποκαταστάσεως δεν εκπληττόμεθα βλέποντες αυτούς ενεργούντας ως ενήργησαν, λυπούμεθα μόνον βλέποντες τους αδελφούς μας χωροφυλακας γινομένους τυφλά όργανά των.

Ελπίζαμεν εις τον Θεόν ότι το δίκαιον του αγώνος μας θα θριαμβεύση τότε δε η μόνη ικανοποίησις, ην αξιούμεν εκ μέρους των φονέων μας Κρητών στρατιωτικών, έσται η καταισχύνη αυτών εν τη συναισθήσει της πλάνης των, όσον αφορά δε τους Ιταλούς πρωτουργούς της αδελφοκτονίας θα σκεφθώμεν τότε ωριμώτερον.

Η μόνη σύστασις ην επιθυμώ να σας κάμω είναι όπως αποφεύγετε αποστέλλοντες εις περιοδείαν τους χωροφυλακας, διότι ο ερεθισμός είναι τοιούτος ώστε να θεωρήται αναπόφευκτος αν μη ο φόνος, τουλάχιστον ο αφοπλισμός αυτών.

Εν πάση περιπτώσει ημείς δεν κρυπτόμεθα, είμεθα εδώ έτοιμοι να απαντήσωμεν εις πάσαν σας πρόσκλησιν οιαδήποτε και αν η.

Πρόθυμος,
ΣΤ. ΤΡΑΚΑΚΗΣ».

Να δούμε ακόμη τι απέγιναν οι συλληφθέντες από τη Χωροφυλακή αιχμαλώτοι:

«Ο Πρίγκιψ διάεταξεν αμέσως αγγλικόν καταδρομικόν να πλεύση εις την Παλαιοχώραν, φέρον επαρκή δύναμιν στρατού, διά τι ν μεταφοράν των συλληφθέντων. Πράγματι ανεχώρησε το καταδρομικόν, φέρον 80 Γάλλους και Ιταλούς στρατιώτας, ωπλισμένους έως τα δόντια.

Κατά την ημέραν, κατά την οποίαν το καταδρομικόν επρόκειτο να μεταφέρη τους εννέα συλληφθέντες εις Χανιά, πλήθη λαού της πόλεως και των περιχώρων κατέκλυσαν από πρωίας την παραλίαν διά να ζητωκραυγάσουν τους επαναστάτας.

Μεγάλοι δυνάμεις χωροφυλακής επιρούσαν την τάξιν, ενώ ο κόσμος όλος, μη συγκαταόμενος, απεδοκίμαζε τον Πρίγκιπα. Μία λέμβος του Λιμεναρχείου φέρουσα ισχυρόν σώμα χωροφυλακής, επλησίασε το καταδρομικόν. Οι συλληφθέντες επαναστάται επεβίβασθησαν της λέμβου δέσμιοι, ενώ τα πλήθη του λαού από την παραλίαν εξεργηγύνοντο εις ζωηράς ζητωκραυγάς, που έφθαναν έως τον ουρανόν.

Ενώ οι δέσμιοι επαναστάται αποβιβάζονται εις την αποβάθραν, η μάζα του λαού, έξαλλος ορμά και διασπά

την ζώνην της δημοσίας δυνάμεως, διά να τους απελευθερώση. Τότε οι χωροφυλακες αναγκάζονται να κάμουν χρήσιν των όπλων. Επακολουθεί συμπλοκή, κατά την οποίαν ερίφθησαν άφθονοι πυροβολισμοί. Φεύγον το πλήθος, συνεκεντρώθη πάλιν εις την παραλιακήν πλατείαν και τότε ωμίλησε προς τον λαόν ο δικηγόρος Γεμενάκης, ζητωκραυγάσας υπέρ της ενώσεως και επικρίνας την στάσιν του πρίγκιπος. Και ο μεν ρήτωρ μαζί με πολλούς άλλους ενθουσιώδεις, εμπόρους προπαντός και επαγγελματίας μετασχόντας της εκδηλώσεως, συνελήφθη αμέσως, η δε συγκέντρωσις ελύθη βιαίως υπό των χωροφυλάκων».

Οι αιχμάλωτοι οδηγήθησαν στις φυλακές Ιτζεδίν από όπου απελευθερώθησαν μετά τη λήξη του κινήματος (Νοέμβριο 1905).

Αλλά το πράγμα είχε και συνέχεια. Ιδού την:

«Εν Χανίοις 1 Απριλίου 1905
ΚΡΗΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ
Εισαγγελία Πρωτοδικών Χανίων
2741

Εν ονόματι του Ηγεμόνος Γεωργίου.

ΕΝΤΑΛΜΑ ΣΥΛΛΗΨΕΩΣ

Ο Εισαγγελεύς των εν Χανίοις Πρωτοδικών.

Επειδή οι Δημ. Γεμενάκης, δικηγόρος, Νικ. Βαρούχας, Εμμ. Χαραλαμπίδης και Κων. Φραντζεσκάκης κάτοικοι Χανίων, κατηγορούνται ως υπαίτιοι ότι μετ' άλλων, εκ κοινού συμφέροντος κινούμενοι και αμοιβαίαν προς αλλήλους συνομολογήσαντες συνδρομήν, συναπεφάσισαν την εκτέλεσιν της αξιοποιήσου πράξεως, ήτοι περί ώραν 6 μ.μ. της 29 Μαρτίου 1905, σκοπούντες ν' αναγκάσωσι βία την κρητικήν χωροφυλακήν και τον μετ' αυτής συμπράττοντα διεθνή στρατόν της κατοχής των Προστατίδων Δυνάμεων ν' αφήση ελευθέρους δώδεκα πολίτας ενταλματίας εκ Σελίνου, ενήργησαν δημοσία συνάθροισιν εν τη πλατεία Μαυροβουνίου και άλλα κέντρα, όπως εξαναγκάσωσι διά κραυγών, ονειδισμών, απειλών και βιαιοπραγιών κατά της Αρχής, νόμιμον της Κρητικής πολιτείας Αρχήν, να παραλείψη πράξιν αναγομένην εις τα εαυτής καθήκοντα και να ματαιώση την φυλάκισιν των ειρημένων κλπ.»

Υ.Γ. Μεταξύ των συλληφθέντων ήταν και ο εκ Στροβλών Παναγιώτης Εμμ. Ηλιάκης ο οποίος με τον θείο του Ηλιομιάλη (οπληρχηγό) ήταν από τους συναθροισθέντες στο Θέρισο.

Βιβλιογραφία:

- * Κυριάκος Μπισσοτάκης: Ο Επαναστάτης, Αθήνα 1970.
- * Αντώνιος Μαρής: Ο Ελευθέριος Βενιζέλος και το κίνημα του Θερίσου, Χανιά 1985.
- * Τύπος της εποχής.